

I paahitia he Ture i te tau 1858 e whakahuatia ana "Te Ture Tiaki o te Pihopa o Niu Tireni, 1858," e whakamana ana i te Pihopa ki te tuku whenua e whakapumautia ana ki aia mo nga mahi whakaako, whare karakia me era atu mahi ki etahi kaitiaki e whakaturia ana e te Hinota Nui. Otiia kaore ano kia whakamaramatia mai, i peneitia te whakahaere mo nga whenua i Motueka; erangi e mohiotia ana, kore rawa i whakahaerea peratia, i te mea ko Pihopa Herewini tonu tetahi o nga Kaitiaki i whakaturia tuatahitia e te Kawana hei whakahaere i enei whenua, a e noho mohio ana ano ia ki nga whakahe e korerotia mo te karaati o Motueka inahoki ka kitea e tapiritia ana ki tenei nga pukapuka a te Pihopa Herewini mo runga mo te mahi a te Porowinihera Kauuihera o Whakatu ia ratou e mea ana kia whakahaerea tika tia te ture hei whakakore i te mana o taua karaati.

Kua whakaatu ano ahau i te tuatahi ake nei. Kaore i te rere ke te ahua o tenei mea, ahakoa pehea nga mahi e meatia ana e te Pihopa o Whakatu inaianei. A mo runga mo te titiro ki tenei take me ona ritenga katoa, e mea ana ahau. Me timata tonu inaianei etahi whakahaere kia whakakorea atu aua Karauna karaati, me hanga he ture hou e te Paremete, me tuku atu ranei nga Maori kia mahi i roto i te Hupirimi Kooti.

Koinei nga tike tika e tohu ana te tika kia peratia he whakahaere mo tenei mea:—

(1.) Ko nga karaati kei te he i ta te ture ritenga, kaore hoki i te pono i te tika. He he, ahakoa i pewhea te ahua o nga kai tiaki i runga i ta te Kawanatanga whakahaere mo enei whenua, i te mea hoki ko aua whenua he mea ata whakarite marie mo te tahi mahi motuhake, a inaianei kua whakaputaina ketia, kaore i waiho mo te mahi i whakaritea ai, ara hei painga mo etahi tangata Maori. Kaore i te pono me te tika, inahoki ko nga whenua i ata wehea mariretia mo nga Maori kua waiho hei oranga mo te mahi whakaako i nga tamariki a nga Pakeha me nga tamariki a nga tangata rawa kore o era atu Moutere.

(2.) A i te mea hoki i kii nga kupu o te karaati, me mau tonu te ako ki te karaipiture me te matauranga me era atu mohiotanga me te whakaako hoki ki te reo Ingarihi, na kua taka tenei whakaritenga inahoki he maha noa atu nga tutakitanga o taua kura. I tutakina tuatahi tia ia Maehe, 1864, tae noa kia Mei, 1868. Muri iho ka whakapuaretia mo nga tau 13 pea, otiia pewhea te kaha o te haere. Na i tino tutakina i te marama o Mei, 1881, e takoto nei inaianei. Kua ahua whakahaerea tetahi mea he inaianei kia ki ai kei te mana tonu nga ritenga. Otiia ko taua whakahaere, he mea kino inahoki he whakapau i nga moni e hua mai ana i taua whenua i runga i te whaka ako i nga tamariki o nga Pakeha rawakore. E kore e tika waiho ko tenei whakahaere hei take e kore e whakahengia.

Ki te Hekeretari Tari Maori, Poneke.

Na Te Make.

TAUIRA no te reta a te PIHOPA o NIU TIRENI e pa ana ki nga KARAATI o MOTUEKA.

E TA,—

7, Kuea Tawhito (Ingarangi), 6 Maehe, 1855.

Hei kupu whakahoki atu mo nga patai i roto i to reta o te 20 o Pepuere, 1885. Me whakaatu e ahau ko aua karaati he mea whakaoti e te Kawana kua mutu nei, e hara i te mea tonu naku. Kaore ano kia mahi noa mo enei karaati, e rangi he tiaki kau i aua whenua, ara he whakatu i tetahi tangata e tika ana kei Whakatu hei whakahaere i aua wahi. Kaore ano ahau kia muru noa i aua whenua. Kaore ano ahau kia hoko, kia whakaae ranei kia hokoa tetahi wahi o aua whenua; a kaore ano kia riro mai i ahau tetahi mea, moni reti ranei mo aua wahi.

Na inaianei kua kitea tera etahi mea nui e tika ana kia tirohia mo te ahua o te tiakanga mo enei whenua me nga moni e hua mai ana kia peheatia ranei, me te whai mana, pehea ranei o te Kawanatanga ki te Whakatu kaitiaki i runga i nga ritenga e pa ana ki enei mea. Na e kore e tika maku e whakaoti enei take, erangi tera au e mahi ki te whakahaere i enei whenua i runga i te tika ana tohungia mai e tetahi kooti tika e whai mana ana.

Kia H. Meriwara.

G. A. NIU TIRENI (Pihopa).

KUPU WHAKAATU.—Ko nga tangata i whakaritea e te Pihopa hei kaiwhakarite mona, ko Meiha Ritimona, ko Takuta Kiriniwuru me Arikona Paora, erangi kaore i whakarereketia nga ritenga o nga rihi kua oti te tuku i te tuatahi e te kaitiaki o nga Rahui Maori, tae noa ki te taenga mai o Takuta Hopihanihi te Pihopa tuatahi o Whakatu. Katahi ka hanga he rihi hou mo nga tau e 21.—Na Te Make.

WAEA na te PIHOPA o WHAKATU ki Te PIRIMIA.

I PANUITIA ki roto ki te Whare Paremete (Tirohia Pukapuka Paremete, 6 Mei, 1887, rarangi 121): "Ko te kaitiaki e awhina ana nga tamariki rawakore i raro ano i nga ritenga o te karaati a i te mea ka oti nga whare e hanga ana inaianei, katahi ka ahei te tango mai kia maha atu etahi tamariki i te mea kua hua nga moni i roto i enei tau kua hori ake nei. Kei te puare ano ki nga Maori. Ka taea e ahau te tohe, i whakaae ano nga Maori ki te tuku i aua whenua mo enei mahi. Kei te penei ano etahi whenua maha atu i homai mo enei mahi.—PIHOPA o WHAKATU."

[Approximate Cost of Paper.—Preparation, nil; printing (1,275 copies), £6 17s.]